

Байтикова Б. Б.

**ӨЗБЕК МЕКТЕПТЕРИНДЕ КЫРГЫЗ ЖАНА ӨЗБЕК АДАБИЯТЫН
БАЙЛАНЫШТЫРЫП ОКУТУУНУН ПРИНЦИПТЕРИ**

Байтикова Б. Б.

**ПРИНЦИПЫ ВЗАИМОСВЯЗАННОГО ОБУЧЕНИЯ КЫРГЫЗСКОЙ И УЗБЕКСКОЙ
ЛИТЕРАТУР В УЗБЕКСКИХ ШКОЛАХ**

В. В. Baitikova

**PRINCIPLES INTERCONNECTED LEARNING KYRGYZ AND UZBEK LITERATURE
IN UZBEK SCHOOLS**

УДК: 494.3:894.341:371.302

Макалада өзбек мектептеринде кыргыз адабиятын өзбек адабиятына салыштырып, байланыштырып окутуунун принциптери жөнүндө сөз болот.

Негизги сөздөр: *өзбек окуучулары, кыргыз адабияты, адабий текст, салыштыруу, окумуштуулар, принциптер, маданият, педагогика, усул.*

В статье будет идти речь о принципах обучения в узбекских школах кыргызской литературы путем взаимосвязи и сравнения

Ключевые слова: *узбекские ученики, кыргызская литература, литературный текст, сравнение, ученые, принципы, культура, педагогика, методика.*

In this article we will talk about the principles of learning in schools literature put of the Kyrgyz Uzbek relationship and comparison.

Keywords: *uzbek students, Kyrgyz literature, literary text comparison, scientists, principles, culture, pedagogy, methodology.*

Бүгүнкү күндө окумуштуулар, практик-мугалимдер адабиятты окутуу жагын ар түрдүү өңүттөн карап, окуучуларга тигил же бул материалды жеткирүүдө ыкмаларды, усулдарды сунуштап, предметтин илимий эффективдүүлүгүн арттыруу боюнча атайын изилдөөлөрдү жүргүзүштү. Ошентсе да, кыргыз адабиятын өзбек адабияты менен байланыштырып окутуунун дидактикалык талаптары, принциптери боюнча атайын изилденген эмгектер жокко эсе. Бирок, бул маселе проблема катары адабият илиминде каралбаган маселе деп айтуу туура эмес. Анткени улуттук мектептерде адабиятты окутууда көптөгөн жалпылыктар, жакындыктар бар. Айтсак, орус, өзбек, тажик мектептериндеги фольклордук чыгармалардын (элдик ырлар, жомоктордун, дидактикалык, эпикалык ж. б. у. с) окшоштугу, орус адабиятынын өкүлдөрүнүн чыгармаларынын өз эне тилиндеги адабиятта окулушу, жалпы орток түрк чыгармаларынын кыргыз жана өзбек, тажик адабиятында кезигиши, кыргыз элинин алп жазуучусу Ч. Айтматовдун чыгармаларынын улуттук мектептердин бардыгында окутулушу салыштырып, анализдеп окутууга негиз болот. Учурда кыргыз адабиятын улуттук (орус, өзбек, тажик) мектептерде окутуунун өзүнүн өзгөчөлүктөрү бар, мисалы:

1. Окуу компонентинде кыргыз адабиятын окутуу жагы каралган;
2. Кыргыз адабияты улуттук мектептердин өзгөчөлүгүнө (улутуна) карай окутулат;
3. Бир тилдүү жана кош тилдүү мектептердин болушу.

Жогорудагы өзгөчөлүктөр адабиятты окутууда өз таасирин тийгизет. Кезинде улуттук мектептерде кыргыз адабияты кыргыз тили предметинин чегинде болсо, азыр өзүнчө предмет катары каралып, окуу программалары, окуу китептерине ээ. Бирок, мамлекеттик тил мыйзамынын кабыл алынган-дыгына бир канча жылдын жүзү болсо да, окуучулар үчүн окуу китептеринин, кошумча окуу үчүн окуу материалдарынын, мугалимдер үчүн окуу-усулдук колдонмолордун аздыгы, жетишпестиги, ошондой эле иштеп жаткан мугалимдерде бул предметти окутууда тажрыйбанын жоктугу кыргыз адабиятын улуттук мектептерде окутуу маселесин бир кыйла аксатты.

Кыргыз эли эгемендүүлүккө жаңы гана ээ болгон учурда орус тилдүү мектептер басымдуу болуп, окуп жаткан класстардын курамын негизинен 50 пайызын орус-татар улутундагылар, 50 пайызын ар түрдүү улуттардын (кыргыз, өзбек, тажик, дунган, түрк, уйгур ж.б.) өкүлдөрү түзчү. Кош тилдүү мектептерде (кыргыз-тажик; кыргыз-өзбек) эки улуттагы окуучулардын саны тең-тең келип, же 2-3 пайыздык өлчөмдө көп же аз болгон (көп деле ажырым болгон эмес).

Демек, улуттук мектептерде кыргыз адабиятын акыркы он жыл аралыгына чейин окутуу бир топ татаалдыкты алып келсе, азыркы мезгилде көптөгөн маселелер шарттын негизинде өзүнөн өзү чечилди. Биринчиден, эгемендүүлүктөн кийин жерибизде жашап жаткан көпчүлүк орус тилдүү жарандар өз жерлерине кетишти. Орус класстардын негизги курамын кыргыз, өзбек, тажик жана азыраак пайызда башка улуттун өкүлдөрү түзүп калышты.

Экинчиден, кош тилдүү мектептердин айрым бир (өзбек, тажик) класстары кыргыз класс болуп же саясий кырдаалга карай (1990-ж., 2010-ж.) тажик, өзбек улутундагы ата-энелер балдарын 1-класстан тартып кыргыз класста окута баштаган учурлар кездешти.

Белгилей турган нерсе, орус тилдүү класстардын курамынын көпчүлүгүн кыргыз улутундагы окуучулар түзгөндүктөн, кыргыз адабияты предметинин материалдарын түшүндүрүүдө, окуучулардын айрым бир айтууга кыйын болгон тыбыштардын (ө, ү,ң,к,ж,г) үйрөнүүсүндө, сөздөрдүн лексика-семантикалык маанисин ачууда бир топ жеңилдиктер болду.

Кош тилдүү мектепте эки улуттун окуучулары дайыма карым-катышта болгондугуна байланыштуу

жогоруда аталган кыйынчылыктарды жеңүү көп деле убакытты талап кылган жок.

Бир тилдүү улуттук (же өзбек, же тажик) мектептерди айтсак, мында окуучулардын тили өз эне тилинде калыптанып, өзгө тилди (кайсыл тил болсо да) түшүнүүгө, өздөштүрүүдө бир кыйла кыйынчылыктар кездешет. Анткени, окуучу кыргыз тили жана адабияты предметин сабактардын жадыбалына карай эле үйрөнбөсө, калган учурда өз эне тилинде сабактарды өтүп, пикир алышуусу да ошол тилде болот. Демек, мезгилдин кырдаалдык талабына карай улуттук мектептерде кыргыз адабиятын окутуунун окуу программаларын, окуу китептерин, мугалимдерге окуу-усулдук колдонмолорду иштеп чыгуу учурдун зарылдыгы.

Өзбек мектептерде кыргыз адабиятын окутуу усулу илим тармагында жаңы гана телчигип келе жаткан илимдердин бири. Демек, кыргыз адабиятын окуу предмети катары жаңы ыктарга, усулдарга муктаж кези. Өзбек окуучуларына кыргыз адабиятын окутууда ар жактуу усулдук, психологиялык, педагогикалык шарттарды түзүү менен адабий тексттерди окуучунун кабылдоосуна сиңирүү мугалимден изденүүчүлүктү, көп эмгекти талап кылат. Окутуунун формаларынын жана усулдардын ичинен окуучунун адабий текстти жакындан кабыл алуу, образдуу-аналитикалык ой-жүгүртүүсүн, чыгармачыл эмгектенүүсүн, кеп маданиятын өстүрүүгө кыргыз адабияты менен өзбек адабиятын салыштырып байланышта окутуу чоң роль ойнойт. Кыргыз адабияты менен өзбек адабиятын байланышта окутуу маселелери бүгүнкү күндө негизги маселелердин бири катары каралат. Бул боюнча окумуштуулар өзгөчө эки элдин чыгармаларынын тилдик каражаттарынын өзгөчөлүктөрү, каармандардын, окуялардын катышына көңүл бурушат. Ошондой эле, тили тектеш калктын адабий чыгармаларын салыштырууда темалардын окшоштугу, проблемалардын биримдиги, идеялардын, жанрлардын, сюжеттердин, образдардын объект катары салыштырылышы адабияттагы улуттук өзгөчөлүктү, типологиялык жакындыкты ажыратат.

Эки элдин адабий чыгармаларын салыштырып окутуу окуучуларга чыгарманын маани-мазмунун идеялык-эстетикалык жактан терең баалоого, алардын адабий кебинин сулуулугун, адабий каармандардын өтмүшүн салыштырып түшүнүүгө, өзбек адабияты менен кыргыз адабиятын улуттук өзгөчөлүктөрүн жакындан үйрөнүүгө жардам берет. Ошону менен катар салыштырып окутуу терең тарбиялык мааниге ээ.

Ар бир адам өз элинин маданиятынын алып жүрүүчүсү болот. Демек, кыргыз адабиятын өзбек адабияты менен байланышта окутуу бир сабактын чегинде эмес, жалпы методикалык система катары иштелип чыгыш керек. Кыргыз классикалык адабиятынын үлгүлөрү окуучуларга жогорку педагогикалык жана адептик-эстетикалык, гуманисттик тарбия берет. Ошондуктан, өзбек мектептерине кыргыз адабиятын окутууда билим берүү жана тарбия берүүчүлүк мүмкүнчүлүктөрүн салыштырып окутуу негизги шарттардын бири болуп эсептелет

Өзбек мектептеринде кыргыз адабиятын байланыштырып окутуу маселесин чечүүдө (кароодо) белгилүү орус адабиятчылары жана философтору М. М. Бахтин, В. С. Библер, А. Н. Веселовский, Г. Д. Гачев, В. М. Жирмунский, Н. И. Конраддын, методист-окумуштуулар М. А. Зальдинер, К. В. Мальцева, З. С. Смелкова, Л. А. Шейман, М. В. Черкезова, М. М. Хакуашева, В. В. Бамбаева жана башка окумуштуулардын эмгектерине таяндык.

Окумуштуу А. Н. Веселовский [2] өз эмгектеринде көп түрдүү элдердин адабияттарынын байланыштуулугун карайт жана элдердин чыгармачылыгындагы өзгөчөлүктөрүнө токтолуп, салыштыруу принцибин иштеп чыккан. Ал эми В. М. Жирмунский [3] жана Н. И. Конраддын [5] эмгектери адабий байланыштардын негизин түзүп, салыштырма адабият таануу методологиясында өзгөчө орунду ээледі.

Кабардин-Балкариялык окумуштуу М. М. Хакуашева [9] Кабардин-Балкар Республикасындагы жалпы билим берүүчү мекемелерде адабият курсу салыштырып окутуу жагы өз деңгээлине жетпегендигин белгилейт жана педагогдордун орус жана эне тилдеги адабиятты салыштырууда негизинен жазуучунун чеберчилигиндеги каармандардын мүнөздөрүн салыштыруу сыяктуу аспектиде карап жаткандыгын айтат жана адабияттарды салыштырып окутуу жагы методикалык адабияттарда кеңири сөз болбогондугу, ошондой эле калыпка салынбагандыгы боюнча өз көз карашын билдирет.

В. Б. Бамбаеванын [1] диссертациялык илимий-изилдөө ишинде болсо калмык адабияты сабагында калмык, бурят, орус жомокторун байланышта окутуу маселеси каралган. Мында башкы орунга этномаданий жаатта адабий билим берүүдөгү салыштыруу маселеси коюлган. Негизинен, окумуштуу берилген материалдардын негизинде чыгармалардын адептик, ыймандык жана гуманисттик потенциалын үйрөтүү менен элдердин маданий нарк-насилин үйрөнүүгө чыгармачылык маселесинин кеңири спектрин коет.

Окумуштуу М. В. Черкезова [10] орус жана эне тилдеги адабияттардын салыштырып окутуу маселесин изилдеп, улуттук өзгөчөлүктөрдү байланыштырып окутууда типологиялык жалпылык принцибин иштеп чыккан. Бул маселеге С. К. Бирюкова, Д. Л. Брудный, Н. Н. Вербовая, Г. И. Ломидзе, И. Х. Майорова, Н. С. Русина, А. В. Режеволова, Р. З. Хайруллин, М. В. Храпченко сыяктуу адабиятчы жана методисттер да көңүл бурушкан. Ошондой эле, окумуштуулар М. П. Алексеев, Д. С. Лихачев жана И. Г. Неупокоевалар салыштырып байланыштуу окутуу негизги зарылдык деп белгилешкен

Регионалдык жактан да бул маселеге көптөгөн педагогдор кызыгып, өздөрүнүн илимий изилдөөлөрүн жазышты. Мисалы, Р. С. Аллабердинова, В. А. Гамулов (өзбек мектеби), М. М. Абдувалиева (тажик мектеби), М. Г. Ахметзянов (татар мектеби), Г. А. Акимкулова (кыргыз мектеби) жана башкалар.

Адабият сабагын өзбек, тажик мектептеринде окутуу башка улуттагы окуучулардын жашап жаткан түптүү элдин тилин, тарыхын, маданиятын, каадаларын үйрөнүүгө багыттайт жана ошол элдин

патриоттору болууга, эли-жерин сыйлоого үндөйт. Ошондой эле аларга руханий байлык берип, адеп-ахлактык мамилелерди жөнгө салат. Эки элдин жашоо-тиричилигинин нарктык үлгүлөрүн, кептик дараметин салыштырып, чыгармалар аркылуу дүйнө таанымын кеңитет. Эң негизгиси, адабият сабагы аркылуу түптүү элдин тили, мамлекеттик тил - кыргыз тилин сыйлоого тарбияланат.

Кыргыз адабиятын өзбек адабияты менен байланышта окутуу бир система катары каралат. Анткени эки предметтин тилдик өзгөчөлүгү гана башка болбосо, окуучуларды үйрөтүүчү көндүмдөрү, талаптары бирдей десек болот.

Демек, өзбек мектептеринде кыргыз адабиятын окутуунун дидактикалык талаптары дээрлик окшош. Ал эми анын принциптери жөнүндө сөз кылардан мурда орус адабиятын бөтөн аудиторияда окутуу боюнча айрым окумуштуулардын пикирлерине, тыянактарына токтолсок.

Окумуштуу М. А. Зальдинер орус адабиятын өзбек мектептеринде окутууда төмөнкү принциптерди негизги деп эсептейт:

1. Адабиятты искусство катары таануу принциби. Мында искусство аркылуу окуучулардын патриоттук демин ойготуу жана төмөнкү багыттарды эске алуу:

а) окуучулардын дүйнө таанымын калыптандыруу;

б) окуучуга тигил бул чыгарманын таасирдүүлүгү, автордук ойдун түшүнүктүүлүгү;

в) көркөм чыгарманы эмоционалдык жактан туура кабыл алуу;

г) ой жүгүртүүнүн логикалык ишмердүүлүгү.

2. Орус адабиятын окуучунун эне тилиндеги адабият менен салыштырып, байланышта окутуу принциби.

3. Салттык түшүндүрүү ыкмасы аркылуу маалыматтарды табуу принциби. Мисалы, “Гражданлык согуш мезгилинде жаштар “Молодая гвардия” ырын ырдашкан. Ал эми жазуучу Фадеев советтик жаштар – Улуу Ата Мекендик согуштун патриот-жаштары жөнүндө “Молодая гвардия” романын жазган. Бул агалыштар эмнеден кабар берет?” – деген сыяктуу суроолор ушул принципти жетекке алган.

4. Чыгарманын мазмуну аркылуу проблемалык кырдаалды каттоо принциби. Бул принцип: чыгармага анализ жүргүзүү, ар түрдүү көз караштагы окурмандардын оюн түшүнө билүү, каармандардын алдындагы проблемаларга сүңгүп кирүү ж.б.у. сыяктуу маселелерге таянат.

5. Ой жүгүртүүнү өнүктүрүү жана андан ары өркүндөтүү принциби. Мында изденүүчүлүк аркылуу ой-жүгүртүүнү өстүрөбүз.

6. Чыгарманын бүтүндөй мазмуну менен тексттин бөлүгүн карым-катышта кароо принциби.

7. Окуучулардын кептик (тилдик) ишмердүүлүгүн өнүктүрүү (ар түрдүү баскычтагы) принциби [4:58,59].

Ал эми окумуштуу Л. А. Шейман адабиятты бөтөн аудиторияда окутуу дидактиканын жалпы принцибине (тарбиялоо, илимийлүүлүк, система-

луулук ж.б.) таянуу менен предметтин жеке принциптерин ишке ашыруу зарыл деп белгилейт. Ал бир нече принциптерди белгилеп, принциптердин ичинде подпринциптерге да токтолот. Мисалы, комплекстүү эки тилдүүлүктүн көркөм сөз каржаттарынын таасир этүү принциби. “Бул принцип, дейт окумуштуу, – адабият сабагында эң зарыл принциптердин бири. Анткени биз сөз аркылуу окуучуга таасир этебиз жана адабий түшүнүктөрүн калыптандыруу аркылуу тарбиялайбыз. Демек, көркөм сөз өнөрү окуучунун психологиялык-эмоциялык ой жүгүртүүсүн, турмушка болгон көз карашын ойготот. Сөздөрдүн маанисин түшүнүү аркылуу өз эне тилиндеги сөздөргө, чыгармаларга, тексттерге салыштыра алат” [11:130].

Жогорудагы принциптин подпринцибинин бири катары окуучунун орус адабиятын өздөштүрүүсү аркылуу окуу-тарбиялык ишмердүүлүктүн негизинде инсанды калыптандыруу деп эсептеп, бир нече аспектилерди (сөз менен окуучуну инсан катары калыптандыруу, чыгармалар аркылуу адеп-тик-инсандык сапаттарды сиңирүү, инсандын кептик чеберчилигин өстүрүү) бөлүп чыгат.

Экинчи принцип көркөм-адабий билим берүүнүн бизтномаданий (принцип бизтнокультурной интеграции литературно-художественного образования) интеграциялардын принциби. Бул принцип улуттук мектептин окуучусунун адабият боюнча алган билимдерин класста жана класстан тышкары иштерде көрсөтүүдө өбөлгө болот. Белгиленген принцип адабият сабагында этномаданий билим менен айкалышып келет жана өз ичине өлкө таанытуучулук, мекен таануучулук, тилдик өлкө таанытуучулук багыттарды камтыйт. Кыргыз окуучусу орус адабиятын окуу аркылуу орус жашоосун билет, жалпы маданиятына тиешелүү сөздүк кор менен таанышат жана ал сөздөрдүн чегинде элдин психологиясын, эмоциясын, көз карашын түшүнө алат.

Жогорудагы айтылган принциптерден башка окумуштуу адабий кубулуштарды концентрлөө-бүтүндүк принцибин жана адабий көркөм текст окуу материалы катарында тарбиялоочулук принципти ишке ашырат деп белгилейт [11:131].

Окумуштуу М. Хакушева болсо адабияттарды салыштырып байланышта окутуу дидактиканын жөнөкөйдөн татаалга принцибинин негизинде өнүгүүсү туура деп, окуучунун тааныш болгон маалыматтан жаңы түшүнүктөргө ээ болуусу, жалпы улуттук өзгөчөлүктөрдү карап чыгуу менен таануу маселесине токтолот [9]. Ошондой эле, бул маселеге А. В. Рыжеволова [7:23], К.В.Мальцевалар [6:13-27] да кайрылып, бөтөн тилдүү аудиторияда адабиятты окутуу салыштырып байланышта окутуу принцибинин жетегинде ишке ашса бир топ майнаптуу болорун айтышат.

Окумуштуулардын бөтөн тилдүү (өзбек, кыргыз ж. б. тилдүү) аудиторияда адабиятты окутуу боюнча тыянактарын карап чыгуу менен өзбек тилдүү мектептерде кыргыз адабиятын өзбек адабияты менен байланышта окутуунун принциптерин төмөнкүлөр деп жыйынтыкка келдик:

1. Өзбек адабияты менен кыргыз адабиятын байланыштырып окутуунун жалпылык принциби. Өзбек эли кыргыз эли менен кылымдардан бери жанаша жашап келген калктардан. Алардын дини бир, тили тектеш. Жашоо-образы дээрлик окшош. Андыктан, эки элдин адабий чыгармаларынын жаралыш мазмунунда болобу, маани-мазмундук, идеялык-тематикалык жаатта болобу жалпылыктар миңдеп саналат. Ошондой эле, адабий-теориялык маселелерди окутуу да ушул принциптин негизинде ишке ашат.

2. Өлкө таанытуучулук принциби. Бул принцип өз ичине лингвоөлкө таануу жана мекен таануу под-принциптерин камтыйт. Өзбек окуучусуна кыргыз элинин адабиятынын кеп байлыктары аркылуу анын тарыхын, маданиятын, каада-салтын, жашоо-тиричилигин, жаратылыш кооздуктарын, белгилүү инсандардын, авторлордун эмгектерин тааныштырабыз жана тандалып алынган материалдар аркылуу кыргыз элинин руханий дүйнөсүн, кеп чеберчилигинин өзгөчөлүктөрүн үйрөтөбүз. Ошондой эле өз Мекенинин татыктуу жараны болууга тарбиялайбыз.

3. Салыштырып-байланыштырып окутуу принциби. Берилген адабий материалдардын негизинде кыргыз адабиятынын теориялык-мазмундук материалдарын салыштыруу жана элдик оозеки үлгүлөрдүн (жомоктор, эпостор, поэмалар, дидактикалык чыгармалар), жалпы орток түрк чыгармаларынын өзбек, кыргыз тилинде берилишин, тилдик каражаттардын колдонулуш өзгөчөлүгүн, акын-жазуучулардын чыгармаларда пейзаждык сүрөттөөлөрдү, каармандын портретин түзүүдөгү чеберчилигин, окуя болгон мезгилди, тарыхый доорду салыштыруунун негизинде ишке ашат.

4. Этномаданий билим берүү принциби. Бул принципти жетекке алганыбыздын себеби, өзбек окуучусуна кыргыз элинин өзүнө гана таандык этномаданий өзгөчөлүктөрүн үйрөтөбүз. Кыргыз адабиятындагы кайсы гана көркөм чыгарманы албайлы кыргыз элинин өзүнө таандык маданий турмушу, турмуш-тиричилиги, каада-салт, үрп-адатындагы тарбия берүүчүлүк үлгүлөрү бар. Демек, ушул өңүттөн караганда бул принциптин колдонулушу туура деп эсептейбиз.

5. Кеп ишмердүүлүгүн өстүрүү же коммуникативдүүлүк принциби. Эксперименттик тажрыйбаларды жүргүзүү учурунда өзбек окуучуларынын тил билүү деңгээли ар түрдүү экендиги байкалды. Кыргыз, өзбек эли аралаш жайгашкан жерлерде окуучулардын адабий тилде сүйлөөсү мыкты, кебинде көркөм сөз каражаттардын колдонулушу, кырдаалга карай салыштырууларды колдонуусу эркин экендиги аныкталды. Ал эми өзбек эли жыш отурукташкан жерлерде окуучулардын кыргыз тилинде сүйлөөсү аксагандыгы, кыргыз кебин кураштыра албагандыгы, айрым тыбыштарды, сөздөргө мүчөлөрдү улоодо кыйынчылыктардын болуп жаткандыгы билинди. Андыктан, кыргыз адабияты предметинин алдында окуучунун кырдаалга карай кеп ишмердүүлүгүн өстүрүү да негизги талаптардын бири болуп саналат.

6. Кыргыз адабиятын өзбек адабияты ж.б. предметтер менен интеграциялоо принциби. Соңку мезгилдерде маалымат технологияларынын окуучулар арасында көп колдонулушу, өзбек окуучусу гана эмес, дүйнө жүзүндөгү окуучулар маалыматтарды интернет түйүндөрүнөн алышы, китептин материалдарын көп окубашы билим берүү системасына залкасы тийгизүүдө. Демек, мындай учурда окуучулардын билим алуусун бир бүтүндүккө бириктирүү зарылдык болуп калды. Кыргыз адабияты предметин кыргыз, өзбек тили, адабияты, тарых, адеп, философия, география ж.б.у.с. предметтер менен байланышта окутуу сабактын эффективдүүлүгүн арттырат.

Глобалдашуу заманында инсанды ар тараптуу илим тармактарын өздөштүргөн билимдүү кылууга жетиштирүү доордун талабы болсо, ошол талапты аткарууда интеграцияланган окутуунун да өз орду бар. Азыркы орус жана боордош элдердин окумуштуулары, ошондой эле кыргыз дидактиктери окутуудагы интеграциялоону комплекстүү проблема катары карашып, анын окутуу процессине активдүү жана ыкчам аралашып бара жаткандыгын белгилешүүдө [8:17].

Жыйынтыктап айтканда, өзбек мектептеринде кыргыз адабиятын окутууда белгиленген принциптердин жетегинде салыштырып, байланыштырып окутсак, анда биз өзбек окуучусуна ар тараптуу билим берүү менен кошо кыргыз элинин маданиятын, салт-санаасын таанытып, мекенчилдикке тарбиялайбыз.

Адабияттар:

1. Бамбаева В. Б. Взаимосвязанное изучение калмыцких, бурятских и русских сказок на уроках родной литературы в 5-7-кл. школ Республики Калмыкия: Дис. канд. пед.наук.- М.: 2003
2. Веселовский А. Н. Историческая поэтика. М.: Высш. шк., 1989.
3. Жирмунский В. М. Сравнительное литературоведение. Восток-Запад.М.-Л. 1979.
4. Зальдинер М., Тодоров Л., Губина Ф. Методика преподавания русской литературы в старших классах национальной (узбекской) школы. Под общей ред. проф. М.А. Зальдинера.- Ташкент- “Укитувчи” – 1980.
5. Конрад Н. И. Восток и Запад. – М.: Наука, 1972.
6. Мальцева К. В. Развитие устной речи учащихся на уроках литературы: Пособ.для учителя.-К.: Родная школа, 1987
7. Рыжеволова А. В. Изучение русс.лит. в ең взаимосвязях с родной литературой учащихся. М.: Учпедгиз, 1963.
8. Тешебаев М. Кыргыз адабиятын интеграциялап окутуунун илимий-методикалык негиздери (5-7-кл.). Пед. илимд. канд. диссертация – Б. : 2010.
9. Хакуашева М. Сопоставительное изучение произведений русской и родной литератур в 5-7 классах общеобразовательных учреждений Кабардино-Балкарской Республики. Диссертация канд. пед. наук: М. 2005.
10. Черкезова М. В. Русская литература в национальной школе: Принцип общности и национального своеобразия литератур народов СССР: в процессе преподавания русской литературы. М.: Педагогика, 1981.
11. Шейман Л. А. Основы методики преподавания русс. Лит. в кирг.школе: Пособ. для учит. Ч.1-2. Ф.: - Мектеп, 1981.

Рецензент: к.филол.н., профессор Исабеков И. Н.